Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

POLITICKÍ VÄZNI
ZVÄZ PROTIKOMUNISTICKÉHO ODBOJA
ZALOŽENÝ 1990

Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 36
november 2026
cena 2 eurá
11

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Z väzenia utrpenie na celý život

NÁŠ ROZHOVOR

Rodičia Lýgie MACHOVIČOVEJ (1955) boli odsúdení na tri roky väzenia, ale ich utrpenie trvalo celý život. Matkin brat po prevzatí moci komunistami emigroval do Rakúska, kde ho presvedčili na spoluprácu s tajnými zložkami. Potreboval informátorov, preto sa vrátil, ubytoval sa u sestry a pokúšal sa splniť úlohy. Nadviazal nejaké kontakty, no dnes by sme sa takým informáciam: kde a koľko bolo traktorov a strojnotraktorových staníc, asi zasmiali. Jána Gašpara však táto „služba“ stála 16 rokov väzenia.

Ing. Lýgia Machovičová Foto Eva Zelenayová

● **V rozsudku Krajského súdu v Bratislave voči vášmu strýkovi je uvedená pozoruhodná charakteristika: „U tohto obvineného, ktorý pochádza z maloroľníckej rodiny, nebol dôvod, aby sa dal do služieb západných imperialistov, usilujúcich sa o zvrat pomerov u nás. Na cestu zrady vlastnej triedy viedla obvineného jeho služba v POHG (Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy, pozn, E.Z.) a jeho fašistická výchova za tzv. Slovenského štátu. Preto sa obvinený po skončení vojenskej služby nezapája do budovateľského úsilia pracujúcich, ale odchádza ilegálne do zahraničia.“ Poznali ste svojho strýka? Aký bol?**

Pokračovanie na 10. strane

V čísle

Rafael Rafaj
Totalitné maniére opäť infikujú 2
Eva Zelenayová
Nedajme sa oklamať klaunami 3
Výkonná rada PV ZPKO 4
Ignác Juruš – 50 rokov kňazstva 5
Mária Bičanová
Prenasledovaní pre spravodlivosť 6
František Skovajsa
Uršulínky v českom vyhnanstve 8
Marián Tkáč
Hľadajme pravdu, tá nás oslobodí 9
Martin Lacko
Emanuel Filo – velikán a politický väzeň 12
Martin Lacko
Monumentálne dielo Andreja Hlinku 13

ročník 36 ● november 2026
11
9 771338 404006

Totalitné maniere opäť infikujú

Minulosť nás učí, no zdá sa, že sme nepoučiteľní. V novembri si pripomíname nielen obete zverstiev totalitného režimu, páchané pod pláštikom budovania raja, ale aj nehumánne, nemorálne a zločinné praktiky na udržanie sa starého režimu pri moci. Historické výročia, vrátane 17. novembra, by preto mali byť aj o nastavení zrkadla pravdy do súčasnosti. Najmä či nejakí kostlivci z minulosti nevyskakujú zo skrine. Lebo toto sú naše neprenosné osobné skúsenosti a jedno z nenahraditeľných poslaní. Žiaľ, všetko nasvedčuje, že staré praktiky sa vracajú. Do médií, politiky, spoločnosti...

Návrat kádrovákov

Totalitný režim sa držal pri moci aj vďaka kádrovaniu, sliedeniu a systematickému ničeniu ľudskej dôstojnosti. ŠtB pomocou siete agentov odpočúvala byty (akcia „Ucho"), otvárala listy a zhromažďovala materiály s jediným cieľom: spoločensky zlikvidovať kohokoľvek, kto neladil s oficiálnou líniou. Nech si každý načrie do svedomia, pretože s hlbokým znepokojením dnes sledujeme rovnaké maniere.

Verejnosť mlčky sleduje neoprávnené zhromažďovanie citlivých údajov o občanoch. Živé vyšetrovacie spisy, prepisy súkromných správ či nahrávky sa stávajú zbraňou v debatách proti oponentovi. Verejný priestor sa premenil na inkvizičné námestie, kde sa uplatňuje aj totalitný princíp kolektívnej viny za rodinného príslušníka či spolužiaka.

Poprava prezumpcie neviny

Z právneho hľadiska sú tieto praktiky útokom na základy toho, za čo trpeli politickí väzni a útrapy znášali aj ich rodiny. Demokracia nemôže prežiť tam, kde sa **nerešpektuje zásada prezumpcie neviny**. Ak o vine rozhodujú angažovaní aktivisti, novinári či kádrovčíci, vraciame sa do éry politických procesov. Moderná legislatíva vrátane GDPR vznikla na ochranu integrity každého občana pred zneužitím moci a informácií. Ak politickí aktéri či anonymné osoby beztrestne narábajú s chránenými údajmi, dochádza k hrubému porušeniu zákona a narušeniu integrity občana. Opäť sa z minulosti vrátilo zneužívanie bezpečnostných zložiek na diskreditáciu, čo paralyzuje aj dôveru občanov v demokraciu a štátne inštitúcie.

Naša organizácia však tiež musí dbať na svoje renomé a chrániť si morálnu integritu, aj keď niektoré bolestivé rany sa dodnes ešte nezahojili.

„Vyššie dobro" ako zásterka zla

Vieme, že totalitný režim svoje brutálne zásahy nikdy neprezentoval ako bezprávie. Obalil ich do rétoriky „revolučnej bdelosti". Sliedenie bolo cynicky prezentované ako prospešné konanie pre blaho spoločnosti. Totalitná ideológia presadila tézu, že akýkoľvek zločin, klamstvo, sliedenie či diskreditácia sú ospravedlniteľné, pokiaľ slúžia zámeru. Podobnú nebezpečnú relativizáciu zla vidíme aj dnes, keď sa porušovanie práv obhajuje „očistou spoločnosti", organizácie, úradu či „bojom za spravodlivosť".

Morálny úpadok

Z pohľadu kresťanskej morálky je toto konanie neobhájiteľné. Sväté písmo aj sociálna náuka cirkvi stavajú do popredia nedotknuteľnú dôstojnosť ľudskej osoby, ktorá zahŕňa aj právo na súkromie a dobrú povesť. Praktiky spochybňovania a kádrovania sú v priamom rozpore s ôsmym prikázaním. **Katechizmus** Katolíckej cirkvi (KKC 2477) jasne definuje hriech osočovania, ktorého sme v politickom boji denne svedkami: „Osočovania sa dopúšťa ten, kto bez objektívne vážneho dôvodu odhaľuje chyby a poklesky druhého ľuďom, ktorí o nich nevedia," pričom KKC dodáva, že každý má „prirodzené právo na rešpektovanie svojho mena, svojej povesti a na úctu. "Súčasné kádrovanie ostro odsudzuje už Starý zákon v knihe Sirachovcovej: *„Sliedič obracia dobré na zlé a aj na najlepších veciach hľadá škvrnu."* (Sir 11, 33)

V Novom zákone svätý apoštol Jakub vo svojom liste priamo reaguje na tých, čo neustále kádrujú: *„Bratia, neohovárajte sa navzájom. Kto ohovára brata alebo ho posudzuje, ohovára zákon... Kto si ty, že posudzuješ blížneho?"* (Jak 4, 11). Nebojím sa napísať, že s touto zásadou by sme mali pracovať aj my, súc kritika bola jednou z vymožeností pádu režimu a železnej opony. Kresťanská morálka nám pripomína, že **účel nikdy nesvätí prostriedky**. Ani ušľachtilý cieľ nedáva právo používať nečisté metódy sliedenia a manipulácie. Sledovať blížneho so zlomyseľným zámerom nájsť naňho špinu, korumpuje v prvom rade svedomie tých, ktorí takéto metódy objednávajú a vykonávajú.

Kinematografia ako zrkadlo

Nebezpečný fenomén relativizácie zla a moci vynikajúco spracoval nemecký oscarový film *Životy tých druhých (Das Leben der Anderen)*. Sleduje príbeh kapitána tajnej služby Stasi, ktorý verí, že odpočúvaním a sliedením v byte známeho dramatika koná dobro pre štát. Film majstrovsky odhaľuje rozpad tejto ilúzie. Vyšetrovateľ zisťuje, že namiesto „vyššieho záujmu" **slúži len osobnej pomste** a skazenosti.

Nemôžeme sa preto nečinne prizerať, ako sa totalitné praktiky reinkarnujú v súčasnosti. Zneužívanie moci, sliedenie, pomsta, selektívne kádrovanie, žonglovanie s kolektívnou vinou a ignorovanie prezumpcie neviny nesmú byť akceptované ako súčasť „zlepšovania spoločnosti". Ak dopustíme, aby sa tieto maniere stali normou, stratíme nielen právny štát, ale aj základnú ľudskú slušnosť a morálku. Je najvyšší čas vystaviť týmto praktikám jasnú červenú čiaru – na súdoch, vo verejnej diskusii a predovšetkým v našom vlastnom svedomí.

Rafael Rafaj
predseda PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja ● **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska (KPVS) ● **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová ● **Redakčná rada:** Martin Lacko (predseda), Bruno Čanády, Ivan Mrva, Rafael Rafaj, Jozef Rydlo, Miroslav Vetrík a Eva Zelenayová ● **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 ● **Telefón:** 02-52638156 ● **e-mail:** ustredie@pv-zpko.sk ● **webová stránka:** www.pv-zpko.sk ● **IČO:** 00679879 ● Cena jedného výtlačku: **2 eurá** ● Predplatné: **20 eur**/kalendárny rok ● Predplatné pre zahraničných abonentov: **50 USD** vrátane poštovného ● **Názov účtu:** Politicki vazni Zvaz protikomunistickeho odboja ● **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 ● **EV:** 3851/09 ● **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. ● Nevyžiadané rukopisy nevraciame ● **ISSN:** 1338-404X ● Materiály uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum" a „Spomienky" vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

Ako nám ukradli 17.november

Je naivné si namýšľať, že komunistický totalitný režim padol len vďaka študentom, jednému dňu a „nežnej revolúcii". Keby nebolo 40-ročného protikomunistického odboja, vykúpeného prenasledovaním, mučením, väznením, diskreditáciou, spoločenským znemožnením, nesením batoha strastí a biľagu občanov druhej kategórie, „revanšistov", „nepriateľov ľudu a socializmu", atď., a nielen v bývalom Česko-Slovensku, ale v celom východnom bloku, nemohol by sa len tak komunistický systém v Európe zrútiť ako domček z karát.

Brutálne prenasledovanie odporcov komunizmu a ich väznenie nakoniec prinútilo komunistické režimy v 70. rokoch dobrovoľne podpísať dokumenty, ktoré ich zaväzovali rešpektovať ľudské práva, hoci ich doma systematicky porušovali. Rovnako aktivity podzemnej cirkvi a odpor veriacich nahlodávali červený titanik. Nakoniec logicky v novembri 1989 narazil na povestný ľadovec.

Maďarsko strihalo ploty železnej opony už v máji, 4. júna vo voľbách zvíťazila v Poľsku Solidarita, 9. novembra padol Berlínsky múr, Bulhari 10. novembra zosadili Živkova... no a my sme boli na hanbu predposlední v rade. A tak prišiel scenár disidentov okolo Havla o „nežnej revolúcii", ktorý poslúžil najmä na ochranu súdruhov pred rukou spravodlivosti. Preto sa do tohto konceptu výmeny moci za beztrestnosť nedostali reálni politickí väzni, ale len elitní disidenti. Preto slovenských politických väzňov, čo trpeli v Jáchymove, Leopoldove či Ilave vybraná skupinka novembrových protestov nepustila rečniť na námestia. To bola fatálna chyba a de facto okradnutie zásluh politických väzňov na zmene režimu. Táto „krádež" a symbolika námestia, žiaľ, pokračuje zneužívaním 17. novembra nedôstojnými aktivitami niektorými politickými silami, ktoré paradoxne navrhli aj tú sprofanovanú „nežnosť".

Príďte 17. novembra o 11.00 hod. na bratislavský cintorín Vrakuňa uctiť si pamiatku obetí komunizmu.

Vedenie PV ZPKO

Nedajme sa oklamať klaunami

Slovensko je rok pred parlamentnými voľbami jasne rozdelené na dva politické tábory. Priam symbolicky to predviedli opozičné strany na protivládnom mítingu 17. októbra v Bratislave, kde bok po boku stáli predstavitelia Kresťanskodemokratického hnutia (KDH), Progresívneho Slovenska (PS), strany Sloboda a Solidarita (SaS), hnutia Slovensko a mimoparlamentnej strany Demokrati. Čím sme bližšie k voľbám, tým viac je nevyhnutné uvedomiť si kto je kto.

Milan Majerský (predseda KDH) môže rozprávať o kresťanských hodnotách, keď sa spája s liberálom Branislavom Gröhlingom (predsedom SaS) a progresívcom Michalom Šimečkom (predsedom PS). V KDH majú zrejme v DNA verbálne niečo hlásať a niečo iné prakticky konať. Aj v minulosti sa hnutie dištancovalo od komunistov a všetky koalície, ktoré vytvorilo, boli s komunistami. Súčasný opozičný blok by podľa prieskumov verejnej mienky nedokázal vytvoriť koalíciu bez Matovičovho hnutia Slovensko. Takže pozrime sa bližšie na problém, aký pre Slovensko predstavuje Igor Matovič.

Matovič má pridelenú štátnu ochranku zo zákona, ktorý bol schválený v parlamente po atentáte na premiéra Roberta Fica. Podľa tejto novelizovanej legislatívy majú na policajnú ochranu (v civile) automaticky nárok všetci predsedovia parlamentných politických strán. Matovič je známy pútaním pozornosti konaním na hrane, respektíve aj za hranou zákona.

SLOVO SVEDECTVA

Imunitu, aká patrí ústavným činiteľom, táto osoba príkladne zneužíva, čo sa páči najmä voličom z krčiem štvrtej cenovej skupiny. A tých je podstatne viac než akademicky vzdelaných ľudí.

Ale pozor, Slovensko má skúsenosť s Matovičom pri moci, keď počas kovidu zatváral ľudí hlava nehlava. Pravda, išlo o situáciu, keď bol v štáte vyhlásený výnimočný stav. Nuž ale nezabúdajme, že na našej východnej hranici prebieha vojnový konflikt. Bývalý komik a súčasný nelegitímny prezident Ukrajiny Zelenskyj sa vyhrážal politikom EÚ, že ak nedostane požadovaný balík peňazí, Európu zaplaví 20 miliónov Ukrajincov. A to je dobrý dôvod na vyhlásenie výnimočného stavu znova. Čo urobí slovenský komik Matovič v úlohe napríklad predsedu vlády či ministra je jasné, pozatvára všetkých, čo s ním nezdieľajú rovnaké názory. Videli sme to nedávno na mítingu v Bytči, keď staršieho občana provokoval dovtedy, kým nezasiahla ochranka.

Súčasnej vládnej koalícii vyčítajú ich voliči práve skutočnosť, že ešte nie je nikto odsúdený za konanie počas bývalých vlád v rokoch 2020 až 2023. Najmä za darovanie kľúčových obranných systémov, predovšetkým systému protivzdušnej obrany S-300 a stíhačiek MiG-29, čo vážne ohrozilo a znížilo obranyschopnosť Slovenska. Alebo za rozvrátené financie či celoplošné testovanie, nákupy antigénových testov, zavedenie e-karantény a za celkový chaos pri prijímaní protipandemických opatrení. Treba však pripomenúť, že v demokracii je trojdelenie moci a vláda nemôže vstupovať do nezávislosti súdnictva. Aspoň nie demokratická vláda.

Politickí väzni totalitného komunistického režimu majú skúsenosť s mocou, ktorá sa správala podobne, ako dnešní politici uzurpujúci si jediný správny názor – ten ich. Treba to mať na pamäti pri každých voľbách.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

V Bratislave rokovala výkonná rada

Zľava E. Hluchová, Š. Novák, M. Dvorčáková a v pozadí J. Dečo pripravení rokovať. ● Prvá VR pod vedením nového predsedu R. Rafaja. Foto Eva Zelenayová

Dňa 20. októbra 2026 sa uskutočnilo rokovanie členov Výkonnej rady PV ZPKO (ďalej iba VR), aby zhodnotili plnenie prijatých záverov z ostatnej VR a 17. snemu PV ZPKO v Žiline.

Predseda PV ZPKO Rafael Rafaj privítal členov VR a oznámil, že je nevyhnutné, aby VR prijala štatút rokovania. Tiež požiadal predsedov regionálnych organizácií, aby si zabezpečili podpredsedov v regióne na prípadné zastupovanie, ak sa predseda nebude môcť rokovania zúčastniť. Prítomní boli takmer všetci predsedovia regionálnych organizácií, zastúpenie nemala košická organizácia vzhľadom na to, že jej predseda Juraj Vrábel sa vzdal funkcie. Trenčiansku organizáciu zastupovala pani Michaličková a za bratislavský región bol poverený Jozef Dečo.

Z ostatnej VR zostali nedoriešené otázky okolo preplatenia cesty do Jáchymova. Ostatné pietne spomienky sa uskutočnili podľa plánu, na tento rok zostáva účasť na pietnom akte 17. novembra. R. Rafaj zdôraznil, že nech má ktokoľvek akýkoľvek názor na tento deň, 17. november bol vyvrcholením boja proti komunistickému režimu a, žiaľ, bol politickým väzňom ukradnutý. Opozícia pripravuje protivládne protesty a strana Smer v tento deň zvykne organizovať stranícke podujatie.

Predseda ďalej informoval o stretnutí s predsedom KPVS Petrom Sandtnerom. Hľadali možnosti ďalšej spolupráce a otvoril rokovanie o priebehu ostatného snemu. Poukázal na jeho nezvládnutú organizáciu, pričom povedal, že program snemu pripravil bývalý predseda sám, bez účasti Predsedníctva PV ZPKO. Upozornil na zmrzačený zákon č. 125 z 27. marca 1996 o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému, takže bude vážnou úlohou ho napraviť. Podobne by sa mala organizácia zamerať na zákonom Záborskej a Vašečku schválený Deň pamiatky obetí komunistického režimu, ktorý pripadá na 24. jún. Dátum odkazuje na prejav Silvestra Krčméryho na súde, ktorý zakončil vetou: „Vy máte v rukách moc, ale my máme pravdu!“ Podľa neho jestvujú silnejšie motívy na stanovenie Dňa pamiatky obetí komunistického režimu, napríklad na výstrahu popravení traja bývalí trenčianski gymnazisti Púčik, Tesár, Tunega.

V diskusii boli na pretrase personálne a organizačné otázky. Na záver prijali účastníci návrh podpredsedu PV ZPKO Kvetoslava Gregora, aby bolo vyjadrené poďakovanie za vykonanú prácu pre PV ZPKO jej bývalému predsedovi Jánovi Liteckému Švedovi a jeho manželke Eve Liteckej Švedovej. Napokon prítomní hlasovali za navrhnuté uznesenia.

Eva Zelenayová

Na voľbách záleží

Členovia našej organizácie sa zaujímajú o kandidátov do volieb aj na komunálnej úrovni. Diskutovať o situácii v Bratislave prišiel do kancelárie vedenia PV ZPKO **Tomáš Macák** (na obr. vpravo), kresťanský aktivista v mestskej časti Rača.

(red)

Zvolenský v staronovej funkcii

Na čele Konferencie biskupov Slovenska je opäť arcibiskup Stanislav Zvolenský. Má skúsenosti aj isté odvážne rozhodnutia. Funkciu predsedu KBS zastával v rokoch 2009-2022. Papierovým rivalom Zvolenského bol spišský biskup Trstenský. Na príklade jedného televízneho programu sa dá poukázať na nevyhnutnosť zrelosti pre podobnú funkciu. Mnohí poznajú program Piati proti piatim. A mnohí vidia rozdiel v kvalite, keď ho moderoval Bičan a teraz Kraus. Ten prvý skôr ľudí urážal, ten druhý zabáva.

Zvolenský sa zachoval principiálne vo veci arcibiskupa Bezáka, ale kovid ho zaskočil. A treba priznať, že sa odohrával v nie najlepšej konštelácii vedenia cirkvi vo Vatikáne a vedenia štátu na Slovensku. Máme však aj svetlejšie príklady z minulosti, keď režim nezlomil cirkevných hierarchov. Azda to všetko prispeje ku kvalitnému vedeniu

cirkvi na Slovensku a ona sa stane silnou oporou veriacich a autoritou v spoločnosti.

Treba tiež pripomenúť, že až do roku 1993 cirkev na Slovensku nebola samostatná napriek tomu, že už v roku 1977 vznikla samostatná Slovenská cirkevná provincia. Po novembri ‘89 však nevznikli samostatné konferencie biskupov, ale spoločná. Azda aj táto skutočnosť ovplyvnila vzťah mnohých veriacich k myšlienke samostatného Slovenska.

Sme organizáciou, ktorá združuje najviac členov, v minulosti trpiacich aj obetujúcich sa za vieru a cirkev. Spomenúť treba Jána Chryzostoma kardinála Korca, ktorý bol mravnou autoritou cirkvi a do svojej smrti naším členom. Preto vkladáme veľkú nádej do novozvoleného predsedu KBS, aby viedol cirkev na Slovensku v pokore k Božiemu dielu a bez rešpektu k záujmom o jeho zničenie.

(redakcia a vedenie PV ZPKO)

Ignác Juruš – 50 rokov kňazstva

Jedenásteho októbra 1976 bol za kňaza vysvätený Ignác Juruš, syn politického väzňa, zakladateľ Úradu vojenských duchovných MO SR. Slávnostná sv. omša sa uskutočnila v deň päťdesiateho výročia vysviacky, 11. októbra 2026 v Dlhej pri Trnave. Sv. omšu celebrovali viacerí kňazi, aj starší brat jubilanta Gabriel Juruš. Kazateľom bol kňaz Ján Košiar, podpredseda INTERASSO.

Ignác sa chcel stať profesionálnym vojakom. Otcov postoj ku kolektivizácii poľnohospodárstva mu skrížil plány. V priaznivom roku 1969 sa rozhodol pre štúdium na teologickej fakulte. Odmietnutie spolupráce s ŠtB počas vojenskej základnej služby znamenalo, že ako jediný z ročníka nebol vysvätený za kňaza spolu s ostatnými bohoslovcami v bratislavskom Dóme sv. Martina, ale tajne, v podzemí seminárnej kaplnky a o niekoľko mesiacov neskôr.

V rozhovore pre Svedectvo č. 7/8 z roku 2016 sa Juruš zmienil aj o ďalšom dohľade ŠtB. Počas cesty na stretnutie s vtedajším tajným biskupom Jánom Korcom takmer prišiel o život.

Po vzniku druhej Slovenskej republiky sa na Generálnom štábe Armády SR zamýšľali, čím nahradiť politických komisárov. Oslovili Konferenciu biskupov Slovenska a na návrh arcibiskupa Alojza Tkáča 11. júla 1994 nastúpil na ministerstvo obrany, aby vypracoval koncepciu duchovnej a náboženskej služby v Armáde SR. Prijatá bola už 29. sep-

Ignác Juruš so svojím bratom Gabrielom na obr. vľavo. Foto Eva Zelenayová

tembra 1994 a od 1.februára 1995 sa stal prvým i posledným riaditeľom Úradu vojenských duchovných rezortu obrany. V súčasnosti je emeritným dekanom v Dlhej pri Trnave. **(ez)**

Prenasledovaní pre spravodlivosť

Po skončení 2. svetovej vojny cirkev na Slovensku zažívala najväčšie a najkrutejšie prenasledovanie, útlak a násilie.

Po februári 1948, keď politickú moc úplne prevzala komunistická strana, tlak na cirkev ešte zosilnel. V júni 1949 bola štátom odsúhlasená Katolícka akcia, ktorá chcela okrem iného odtrhnúť cirkev od Vatikánu. Väčšina kňazov túto akciu považovala za rozvratnícku a apelovali na jednotu cirkvi, čo vyjadroval pastiersky list biskupov Československa. Kňazi čítajúci pastiersky list v nedeľu na kázni boli obvinení ako vatikánski špióni. Rozsudok pre týchto odsúdených bol takmer rovnaký: výsluchy, psychický tlak, pokusy zlomiť človeka, väzenie – samotka, strata občianskych práv, prepadnutie celého majetku a zákaz vykonávať cirkevné úkony.

Zľava správca farnosti vo Vrútkach v. d. p. J. Dekan a členovia RO PV ZPKO v B. Bystrici A. Bešinová, M. Murajda a P. Guriel. Foto Marek Murajda

V Rímskokatolíckom kostole sv. Jána Krstiteľa vo Vrútkach, bola z podnetu farníka Ernesta Birvoňa v nedeľu 7. októbra 2018 odhalená pamätná tabuľa s menami kňazov, ktorí v minulosti pôsobili vo vrútockej farnosti. Po roku 1945 zažili kruté prenasledovanie a väzenie len preto, že sa nespreneverili učeniu Pána Ježiša, plnili si svoje kňazské povinnosti a zostali verní cirkvi. Nám i budúcim generáciám tabuľa má pripomínať zverstvá komunistického režimu. Okrem rodáka z Vrútok Karola Galuseka sú na tabuli mená kňazov: Jozef Huťka, Ján Slivka, Ladislav Stiffel, Jozef Švehlík, Anton Veselovský a Matej Zaťko.

Karol Galusek bol väznený v Ilave, Leopoldove a Bratislave hlavne preto, že odmietol do matriky pokrstených zapísať meno krstného otca, ktorý z cirkvi vystúpil. Navrhol mu, že ho uvedie ako svedka, čo on odmietol a kňaza išiel udať. Karol Galusek po prepustení z väzenia sa nevrátil do pastorácie, nastúpil ako robotník do výroby. V roku 1970 dostal povolenie slúžiť pri oltári ako výpomocný duchovný. Spomienku na väzenie v Ilave zanechal Vrútočanom v perokresbách.

Jozef Huťka bol obvinený z hanobenia a pobúrenia štátu, lebo rozdal farníkom kázeň o plačúcej Madonne v Syrakúzach. Po prepustení z väzenia pracoval vo výrobe, od roku 1969 bol správcom farnosti.

Ján Slivka, Ladislav Stiffel a **Jozef Švehlík** boli odsúdení pre poburovanie v súvislosti s Katolíckou akciou. Po výkone trestu žili v izolácii rozličných charitných domoch.

Anton Veselovský bol odsúdený za nesúhlas s Katolíckou akciou a prečítanie pastierskeho listu. Po návrate z väzenia sa stal správcom farnosti.

Matej Zaťko je zaujímavá kňazská aj kultúrna osobnosť. Nielenže prispieval do rozličných časopisov, ale je autorom mnohých knižiek pre deti a mládež, učebníc náboženstva, prekladal z poľštiny a francúzštiny divadelné hry a knihy s náboženskou témou. Vrútočanom sú známe aj jeho maľované obrazy. Bol odsúdený za výstavbu a posviacku nového kostola v Partizánskom. Po prepustení z väzenia pracoval ako robotník vo výrobe, od roku 1965 bol správcom farnosti.

Pri príležitosti 110 rokov narodenia Karola Galuseka, prvého kňaza pochádzajúceho z Vrútok, bola 8. októbra 2026 o 18.00 hod. slúžená sv. omša. V prosbách sa spomenulo aj na ostatných kňazov pôsobiacich vo farnosti prenasledovaných a väznených za komunizmu. Na sv. omši sa zúčastnili zástupcovia organizácie Politickí väzni Zväzu protikomunistického odboja. Po sv. omši, za účasti farníkov a menovaných zástupcov, bola krátka pietna spomienka na kňazov – martýrov uvedených na pamätnej tabuli. Pri tabuli položili veniec a kvety.

Život týchto kňazov hovorí: „Vernosť nie je záležitosťou podmienok, v ktorých sa ocitneme. Vernosť je záležitosťou statočného srdca."

Prosíme, orodujte za nás z neba, aby sme aj my obstáli v skúškach života tak, ako ste obstáli vy.

Mária Bičanová

Nedá sa zabudnúť na väzenské ukrutnosti

Pietna spomienka na nespravodlivo a protiprávne väznených vo väznici v Ilave sa konala 14. októbra 2026 pri pamätných tabuliach na väzenskom múre. Hlavným organizátorom bola RO PV ZPKO v Trenčíne a ako hosť sa zúčastnil predseda KPVS Peter Sandtner.

V obsiahlom príhovore predseda regionálnej pobočky v Považskej Bystrici, Ilave a Púchove **Stanislav Porubčan** zaznamenal osudy vlastnej rodiny počas totalitného komunistického režimu. Spomenul starého otca, ktorý sa zaslúžil o premenu zaostalej dediny Dubnice na moderné mesto dneška. Ako povedal, komunisti sa mu odvďačili tým, že mu odsúdili syna, za pobúrovanie a vyzvedačstvo, ktorý pracoval v dubnickej zbrojovke, na šesť rokov väzenia. Dva a pol roka kopal uránovú rudu v Příbrame. Napriek tomu Ústav pamäti národa zamietol jeho žiadosť o priznanie titulu veterána alebo účastníka protikomunistického odboja pre otca.

Poukázal tiež na diktátorské režimy dneška a prejavil počudovanie nad skutočnosťou, že obyčajní ľudia im to vo voľbách umožňujú. Na záver vyzval politikov: ***„Slobodný názor a tolerovanie názoru toho druhého u každého občana nech je prvotným základom každej vlády, ktorá si hovorí, že je demokratická."***

Spomienková fotografia - v koridore väzenských múrov v Ilave.

Foto Eva Zelenayová

K prítomným sa prihovoril **P. Sandtner**, ktorý zdôraznil menoslov biskupov, kňazov a rehoľníkov trpiacich v ilavskej väznici, keď na samotkách na zemi sa tiesnilo päť-šesť väzňov. O Ilave a krutých dozorcoch sa mnohým väzňom dodnes sníva, pripomenul.

Predseda PV ZPKO **R. Rafaj** má tiež osobnú spomienku na ilavskú väznicu, kde ako trinásťročný navštívil svojho otca. Navždy mu utkvel v pamäti moment, keď zbadal jeho šedivú hlavu, „darček" z väzenia. Apeloval na vládu, že by mala zmierňovať krivdy prenasledovaných za prejavený slobodný postoj.

Na pietnej spomienke v Ilave sa zúčastnili členovia našej organizácie z celého Slovenska, ktorá sa skončila modlitbou a spoločným obedom. **(zel)**

Obete komunizmu nie sú v kurze

Žilina bolo prvé mesto, čo pomenovalo verejné priestranstvo – námestie – po obetiach komunizmu.

Rovnako pamätník obetiam komunizmu odhalený 9. septembra 1998 bol prvým pamätníkom svojho druhu na Slovensku, zhotovený až deväť rokov po páde režimu. Podpredsedníčka PV ZPKO **Anka Fodorová** v roku 2012 napísala úvodník, v ktorom konštatovala, že politickí väzni nie sú žiaduci v tejto spoločnosti. A ani po 37 rokoch od nadobudnutia slobody a rozvoja demokracie nemôžeme povedať, že sa na tomto statuse niečo zmenilo. Dokazuje to aj skutočnosť, že stále platí zákaz financovania Svedectva zo štátnej dotácie uvalený bývalým ministrom vnútra SR Romanom Mikulcom.

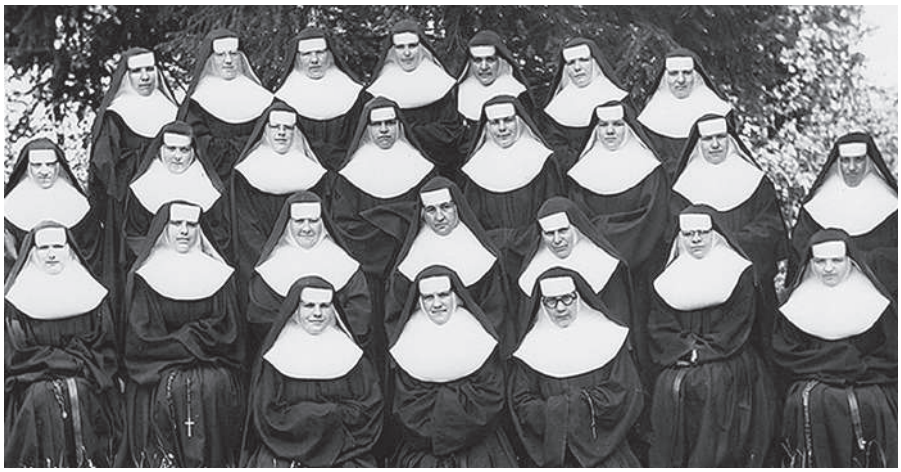

Pieta v Žiline. Foto Eva Zelenayová

Tohtoročná pietna spomienka a kladenie kvetov k pamätníku 30. septembra za účasti predsedu PV ZPKO **Rafaela Rafaja** bola poznamenaná poruchou na železničnej trati v okolí Žiliny. Niektorí členovia PV ZPKO preto prišli s istým oneskorením, podpredseda PV ZPKO a predseda RO PV ZPKO v Žiline Kvetoslav Gregor vôbec nestihol pietny akt. Posedenie v neďalekej cukrárni však bolo významným miestom spoločného stretnutia viacerých členov žilinského regiónu a výmeny názorov na činnosť organizácie. **(zl)**

Uršulínky v českom vyhnanstve (1951 – 1968)

Koncom augusta 1950 komunistický režim v Československu zlikvidoval ženské rehoľné komunity. V priebehu troch dní deportoval takmer 2 000 sestier do 16 internačných kláštorov. Propaganda obviňovala rehole zo špionáže pre Vatikán, rozvracania republiky a protištátnej činnosti. Skutočným dôvodom tohto bezprecedentného zásahu však bolo postupne zlikvidovať Katolícku cirkev, preťať väzby s Vatikánom a vytvoriť štátu podriadenú „národnú cirkev".

Ilustračné foto archív

Centralizačný kláštor v Modre

Uršulínky vysťahovali do Dolných Semeroviec a Modry. Internované komunity spravovali civilné zmocnenkyne. Sestry nesmeli bez povolenia opúšťať objekt, prijímať návštevy a ich pošta podliehala cenzúre. Režim sa usiloval o ich „prevýchovu" a rozbitie rehoľnej identity. Sestry brigádovali na štátnych statkoch, kde od jari do jesene zbierali zemiaky, repu, tabak, cirok a hrozno. Napriek sledovaniu a nátlaku tajne dodržiavali rehoľný režim, spoločne sa modlili a vzájomne sa podporovali.

Keď ani po vyše roku nepodľahli zastrašovaniu či lákavým sľubom, štátne orgány sa rozhodli pre tvrdšie opatrenia: vysídlenie do Čiech a ťažkú prácu v továrňach. Uršulínky prijali aj tento kríž s odovzdanosťou do Božej vôle. Vysídlením rehoľníčok sledovali komunisti viaceré ciele: oslabenie náboženského života na Slovensku, získanie disciplinovanej pracovnej sily do podnikov po vysídlených sudetských Nemcoch a odchod mladších sestier do civilu.

Hanušovice-Holba

Vysídlenie prebehlo v prísnej tajnosti v októbri 1951. Cieľom bola osada Hanušovice-Holba pri Šumperku, kde sa nachádzal továrenský komplex na spracovanie ľanu. Počas vojny slúžil ako pobočka koncentračného tábora, neskôr v tejto oblasti žilo odsunuté nemecké obyvateľstvo. Jedna zo sestier si do poznámok zapísala tieto veľavravné slová: „Šofér, ktorý nás tam privie-zol, sa vyslovil, že by tam nechcel byť ani po smrti."

Vyše sto sestier bývalo v dvoch chladných izbách. Pracovali v textilnej továrni Lenas. Mladé rehoľníčky zaradili do najťažšej a najšpinavšej prevádzky, kde dopriadali ľan. Pri neustálom kontakte s ostrými vláknami im vznikali na rukách bolestivé hnisavé rany. U viacerých sa objavila tuberkulóza. Sestry odmietali pracovať v prikázané cirkevné sviatky, za čo im strhávali dovolenku a uplatňovali rôzne sankcie. V továrni si zriadili vlastnú kaplnku, kde v auguste 1952 zložilo svoje prvé tajné rehoľné sľuby pätnásť noviciek.

Tanvald a Broumov

Práca sestier v Hanušoviciach-Holbe sa definitívne uzavrela v decembri 1955. Ich putovanie pokračovalo do 200 km vzdialených bavlnárskych závodov SEBA v Tanvalde pri Liberci, kde v prašných a hlučných halách obsluhovali stroje na spracovanie bavlny. Aj tu ustavične čelili vyhrážkam a pokusom o prevýchovu. V júli 1957 tu tajne zložili večné sľuby viaceré juniorky, dokonca za prítomnosti príbuzných.

Mnohé rehoľníčky mali vysokoškolský diplom a ovládali cudzie jazyky. Keď austrálska vláda hľadala učiteľky pre deti slovenských vysťahovalcov, sestry Viannea a Natália sa začali učiť po anglicky. Režim však túto možnosť zmaril a úrady v Prahe plánovanú cestu stopli s odôvodnením, že rehoľníčky majú zabezpečenú prácu vo vlasti.

V roku 1958 presťahovali takmer celú komunitu do kláštora v Broumove, kde žili v otrasných podmienkach pod dohľadom ŠtB a obávanej štátnej zmocnenkyne. Spočiatku brigádovali na poliach a v záhradách, neskôr zhotovovali matrace, deky, posteľnú bielizeň a konfekciu. Sestry zamestnávali aj v bavlnárskych závodoch v Bukoviciach a Polici nad Metují.

Černíkovice a Zvíkovec

Od polovice 60. rokov pracovali v ústavoch sociálnej starostlivosti pre mentálne a telesne postihnutých. Práca s mladými bola malým záblieskom na „lepšie časy". Uršulínkam bola zverená starostlivosť o dievčatá so zdravotným hendikepom, vrátane najťažších prípadov. Museli si preto diaľkovo dopĺňať vzdelanie.

Počas obdobia politického uvoľnenia v roku 1968 sa otvorili nové možnosti formácie, vďaka čomu pri Černíkoviciach vznikol noviciát a do rehole prichádzali nové členky. Sestry sa mohli konečne vrátiť na milované Slovensko (hoci väčšina len dočasne) a zapojiť sa do obnovy rehoľného života.

Napriek šikanovaniu, tvrdým podmienkam a vyčerpávajúcej práci si dokázali zachovať hlbokú vieru a radostného ducha. Postoj sestier k celému tomuto obdobiu výstižne zhrnul citát z ich pamätí: „Keď človek miluje, nemôže byť nešťastný."

František Skovajsa

Hľadajme pravdu, tá nás oslobodí

Slovenské dejiny nie sú o nič chudobnejšie, ako dejiny našich susedov. Akurát že ustavične sa usilujú ich nám vykladať práve susedia. Pôvodne južní, po roku 1918 a vlastne až dodnes západní. Málo sa pripomína, že prezident „tatíček" vydal príkaz vplyvným Čechom, Chaloupeckému a Pražákovi, „dehungarizovať" slovenské dejiny. Obaja boli vrcholoví predstavitelia Univerzity Komenského, ktorá od roku 1939 do roku 1954 niesla názov Slovenská univerzita. Vziať nám z nich storočia, keď sme nielenže boli súčasťou Uhorska, ale pri jeho vzniku a od roku 1526 až do čias Kálmana Tiszu (ten v roku 1875 zrušil Maticu slovenskú tvrdiac, že „slovenského národa niet") jeho hybnou silou.

Osobitne v 16. a 17. storočí bilo uhorské srdce v korunovačnom meste Bratislava a v sídle arcibiskupov v Trnave. Intelektuálnou špičkou Uhorska boli Slováci. **Ján Henkel** (1481 – 1539), rodák z Levoče, kde bol aj farárom v čase, keď Majster Pavol pracoval na svojom oltári, bol uznávaným vzdelancom svojej doby. Spovedníkom kráľovnej vdovy Márie, ktorú v roku 1530 sprevádzal na snem do Augsburgu. Ten, ako vieme, nepriniesol zmierenie medzi „starou" a „novou" vierou. Písal si s Erazmom Rotterdamským – obaja chceli reformy v cirkvi, ale nie reformáciu.

Trnavský rodák **Ján Sambucus** (1531 – 1584) je autorom básnickej zbierky v latinčine Emblemata (1564), ktorá sa stala bestsellerom a z jej anglického prekladu čerpal slávny Shakespeare pri svojej dramatickej tvorbe (kniha v slovenčine nevyšla dodnes). Slovenské dejiny musíme poznať pravdivo, iba tak môžu byť učebnicou pre našu prítomnosť a budúcnosť národa. Sme povinní hodnotiť činy našich predkov z pohľadu ich možností. Žiaľ, do kín sa dostávajú filmy skresľujúce skutočnú históriu.

Málokto rozumne uvažujúci odmietne nevyhnutnosť prejsť od Hitlera na stranu spojencov osobitne po zvrate v priebehu vojny, po porážke nemeckých vojsk pri Stalingrade (vo februári 1943) a pri Kursku (v lete 1943). Uvedomovali si to aj vládne orgány Slovenskej republiky na čele s prezidentom, avšak chceli to docieliť šetrnejšie, než odporcovia slovenskej štátnosti. Na jar 1943 bola v prezidentskej kancelárii tajná schôdzka. V prítomnosti generálov a niektorých ministrov zvažovali spôsob prechodu na stranu spojencov. Prezident súhlasil so zmenou režimu, nie však so zánikom štátu. A okrem toho chcel, aby Slovensko obišla vojna.

Dňa 12. mája 1944 v Hitlerovom hlavnom stane na zámku v Klessheime pri Salzburgu rokoval Tiso s Hitlerom a generál Čatloš s poľným maršalom Keitelom v prítomnosti generála Malára. Podarilo sa im presvedčiť Hitlera i Keitela, že slovenská armáda je schopná ubrániť Karpaty, že nepotrebuje pomoc wehrmachtu. Presvedčili Nemcov, že Slováci si sami doma udržia poriadok, čo sa však nepodarilo.

Vládny plán prechodu na stranu spojencov pripravoval minister obrany Čatloš, ktorý sa v kritickom čase ukrýval v prezidentskom paláci. Išlo o Čatlošovo memorandum, na ktorého znení údajne spolupracoval aj Gustáv Husák, čo by potvrdzoval fakt, že plán vlády a zámery SNR boli v zásade identické: pokojný prechod na druhú stranu. Neuskutočnili sa najmä preto, že to nechcel Beneš. On (i TGM) nikdy Slovákov za národ neuznali. Ten sa cez vojnu ukryl v Londýne a odtiaľ podporoval sily namierené proti slovenskej štátnosti.

Išlo o čechoslovácky orientovaných aktivistov skupiny Flora na čele s Dušanom Viestom, šéfom slovenských železníc a bratom generála Rudolfa Viesta a s jeho českou manželkou Květoslavou. Aktivizovali sa aj bývalí agrárnici, aj komunisti. Český komunista Karel Schmidke (tak sa meno Karola Šmidkeho písalo ešte vo februári 1945), rodák z Ostravy, podobne ako Šimečka, prišiel na Slovensko 4. augusta 1943 ilegálne z Moskvy ako „pán Potocký" s ďalším Čechom Karlom Bacílkom. Oni mali Slovensko v nových pomeroch usmerňovať.

Tají sa, že v Žarnovickej doline pri Čremošnom sa 27. júla 1944 konala ilegálna porada SNR so zástupcami Vojenského ústredia o príprave povstania. Ústredňa štátnej bezpečnosti (ÚŠB) mala podrobné informácie o tejto akcii a jej šéf Jozef Beňuška informoval prezidenta a žiadal od neho súhlas, aby mohol účastníkov zaistiť. Prezident si prezrel ich zoznam a povedal: „Ľudia na zozname počnúc Zaťkom, Karvašom, Husákom, Novomeským, a tak ďalej, majú zodpovedné a dobré postavenie v Slovenskej republike, pomáhali budovať štát. Keby teraz nečinne čakali príchod Beneša a jeho armády, prví budú postavení pred súd ako kolaboranti. Bude to potrebná garnitúra, ktorá aspoň ako-tak bude brániť slovenské záujmy proti Benešovi. Ak ich dám zaistiť, čo tým získame? Slovenskú republiku a samostatnosť nezachránime, iba posilníme pozíciu Beneša." Prehliada sa zástoj Beňušku, u ktorého Nemci našli onen zoznam z Čremošného a vyčítali mu, že ho neodovzdal prezidentovi. Neprezradil, že prezident o zozname vie a v nemeckom koncentračnom tábore prišiel o život.

To, čo na Slovensku nasledovalo od začiatku septembra 1944 do konca vojny boli ukrutnosti, aké Slovensko nepoznalo od tureckých vojen. Na Slovensko prišla vojna. Bolo to povstanie slovenské alebo Benešovo?

Kto pozná dejiny vie, že Červená armáda vkročila na naše územie v roku 1944, ale skôr ako 6. októbra, oficiálne uznaným Dňom hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie. Tento deň slúži na uctenie si pamiatky tisícov mŕtvych vojakov viacerých národností a prekrytie iného 6. októbra. Pri inom scenári povstania dalo sa tejto krvavej operácii vyhnúť. A vojne na našom území by sme sa možno vyhli, keby iného 6. októbra, na stretnutí vtedajších slovenských politických strán, okrem komunistov a sociálnych demokratov, ktorí čakali na pozvanie len niekoľko sto metrov od Katolíckeho domu v Žiline, kde 6. októbra 1938 vyhlásili autonómiu Slovenska, teda slovenskú štátnu samostatnosť. Takto to navrhoval napríklad Matúš Černák, ktorého české – „československé" – tajné služby kruto pripravili o život na pošte v Mníchove v roku 1955. Nestalo sa, lebo Slováci sa v tom čase ešte samostatnosti báli, ibaže o niekoľko mesiacov už nemohli inak. Dňa 13. marca 1939 im Adolf priložil nôž na krk. Nemali by sme si pamätným dňom pripomínať aj vyhlásenie slovenskej autonómie? Veď, chceme či nechceme, aj toto bol a je míľnik na ceste k súčasnej Slovenskej republike.

Marián Tkáč

Z väzenia utrpenie na celý život

Pokračovanie z 1. strany

Keď emigroval ešte som nebola na svete. Odsúdili ho v roku 1953 a keď sa po dvanástich rokoch vrátil z väzenia, mala som desať rokov. Nemal kam ísť, nejaký čas býval u nás. Po rokoch v Jáchymove a Leopoldove ostal duševne chorý. Veľmi sme to s ním prežívali. Mal ťažké psychické stavy, diagnostikovali mu schizofréniu. Niekedy bol v pohode a niekedy utekal do kúta, skrčil sa tam a plakal. Na ňom sa väzenie podpísalo na celý život. Od neho sme sa najviac dozvedeli, ako zaobchádzali s politickými väzňami. Moji rodičia na toto obdobie vôbec nechceli spomínať. Strýko hovoril, že celé hodiny nechali na neho kvapkať vodu, zažíhali mu v noci svetlo, takže nemohol spať, celé hodiny musel stáť a to všetko ho celkom psychicky vyčerpalo. Dokonca prišiel tam aj o tri prsty na ruke.

Ján Hakel, otec Lýgie Machovičovej Foto archív

● **Z rozsudku vyplýva, že sa mal obrátiť na isté osoby, ale nevyhľadal ich a do „špionážnej siete" získal len Tomáša Hakela, brata vášho otca. Od neho mal získať jednu správu týkajúcu sa STS (Strojná a traktorová stanica, pozn. E.Z.). Aký dopad malo zaistenie vášho strýka na ostatnú rodinu?**

Povedala by som, že fatálny. V podstate celá moja rodina bola komunistami prenasledovaná, väznená. Otec, mama, otcov brat, mamin brat, mamina sesternica, všetci boli odsúdení a väznení.

● **Čo robili rodičia a čo urobili, že sa stali neprijateľní pre režim?**

Obaja boli úradníci, pracovali v štátnej službe. V našej rodine bolo tabu o tomto období hovoriť. Myslím si, že obaja rodičia po psychickej stránke veľmi trpeli.

Obvinili ich z toho, že mama dovolila bratovi pár dní bývať u nás v byte. V rozsudku súdu to definovali ako: „...v októbri r. 1951 poskytli úkryt agentovi Jánovi Gašparovi, hoci vedeli, že tento prišiel zo zahraničia so špionážnymi úlohami". Odsúdili ich za „pomoc k trestnému činu vyzvedačstva podľa §7 ods. 2, 86 ods. 1 tr. zák., u obidvoch s použitím § 30 tr. zák. a to na tri roky väzenia." Otcovho brata na osem rokov a reholnú sestru, matkinu sesternicu Katarínu Vaculovú, na sedem rokov väzenia. Okrem toho všetci prišli o celý majetok. Neviem si predstaviť, ako mala mama či otec udať brata, resp. švagra. No a nezabudli dodať, že pri výsluchu to trpko ľutovali.

● **Takže sa priznali aj k tomu, čo nespravili.**

Maminho brata odsúdili na 16 rokov väzenia, výsluch musel byť zničujúci. Otecka zaistili 7. mája 1953, odsúdili 20. septembra toho istého roku a hneď ho transportovali do Jáchymova – Slavkova. Prišiel tam o prst i o zdravie. Po príchode na slobodu pracoval v administratíve a popri zamestnaní študoval. Vyštudoval odbor bytového architekta a keď mal ísť obhajovať diplomovú prácu, zomrel na rakovinu vo veku 47 rokov. To bola jeho osobná tragédia. Mama neviem, kde bola zavretá. Nejaký čas aj v Jáchymove. Ona nám nikdy nechcela o tom rozprávať.

● **Už mali rodičia deti, keď ich zaistili?**

Sestru, ktorá je ročník 1950. Mala tri roky, keď zostala sama, bez rodičov. Vychovávala ju mamina sestra.

● **Takže nijaký ohľad na malé dieťa, ktoré ostalo celkom samé? Zrejme si nič z tohto obdobia nepamätá?**

No, nemala ani tri roky. Ale vie, že bola veľmi nešťastná, nevedela pochopiť, prečo je bez mamy, bez otca. Má z toho traumu na celý život. Navyše ich majetok prepadol v prospech štátu, takže po návrate z väzenia mali ďalší problém, kde bývať?

● **Obaja boli odsúdení na tri roky. Vrátili sa naraz?**

Nie, mamku prepustili po dvoch rokoch na amnestiu prezidenta pre matky s malými deťmi. Byt na Brnianskej v Bratislave im zobrali a umiestnili ich k nejakej rodine do rodinného domu na Gorazdovej ulici. Tam som sa narodila. A bývali sme tam niekoľko rokov v jednej izbe otec, mama, staršia sestra, ja a stará mama. Neskôr sme sa presťahovali do akéhosi prerobeného jednoizbového bytu na Kolibe, ale zasa celá päťčlenná rodina do malého priestoru. Najmladšia sestra ešte nebola na svete.

● **Máte viac súrodencov?**

Sme tri sestry, všetky sme členkami našej organizácie.

● **Rehoľnú sestru prečo odsúdili?**

Žaloba jej dávala za vinu, že „v septembri 1951 poskytla úkryt rím. kat. farárovi Mistríkovi, hoci vedela o ňom, že sa ukrýva, aby sa mohol dostať do zahraničia a nebol odhalený bezpečnosťou". Ďalej, že kontaktovala duchovného Revesa, o ktorom vedela, že hodlá ujsť do zahraničia s agentom Jánom Gašparom, aby ho dopravil do zahraničia. A dostala sedem rokov. V rozsudku sa napríklad o Revesovi uvádza, že je oddaný služobník imperialistickej politiky Vatikánu. Sestra Katarína Vaculová bola predstavenou kláštora, v ňom poskytla úkryt farárovi Mistríkovi, ktorého tiež rozsudok súdu charakterizuje ako reakčného duchovného, skrývajúceho sa pred zatknutím, lebo ako oddaný služobník Vatikánu sa previnil proti nášmu zriadeniu.

● **Kedy a za akých okolností ste sa dozvedeli o tom, že vaša rodina bola prenasledovaná komunistami?**

Rodičia nikdy o tom nehovorili dopodrobna. Povedali, že otec bol v Jáchymove a že mama bola tiež zavretá. Ale nikdy nám nechceli o tom rozprávať. Skôr sme tušili, že sa v rodine stalo niečo zlé, lebo sme vyrastali v ovzduší príkazov, napomínaní, čo nesmieme hovoriť. Asi na celý život budeme mať zafixované, že

Lýgia Hatalová, matka Lýgie Machovičovej Foto archív

Lýgia Machovičová v pracovnom zaujatí. Foto Eva Zelenayová

si máme dávať pozor, čo povieme, čo nesmieme hovoriť. Nakoniec sme zistili, že naši susedia mali syna a ten rok po revolúcii prišiel k nám a začal sa smiať, že je ešteták a že bol na nás nasadený celé tie roky, čo vedľa nás bývali. Pritom sa tvárili ako priatelia.

● **Donášal na vás až do roku 1989?**

Áno.

● **Čím si vysvetľujete fakt, že rodičia nehovorili o období svojho prenasledovania? Zrejme to nebolo len tým, že museli pri prepustení z väzenia podpísať súhlas o mlčanlivosti?**

Táto kapitola života bola u nich uzavretá v ich vnútri. V roku 1971 zomrel otecko a mama zostala sama s troma deťmi. Mladšia sestra mala deväť rokov. Rodičia si kúpili družstevný byt, bývali sme tam asi dva roky, vtedy otec zomrel. Všetky pôžičky zostali na mame. Študovali sme a pomáhali sme jej ako sa dalo. Chodili sme upratovať schodiská, na brigády, pred Vianocami sme predávali v obchodoch. Mamka zomrela vo veku 93 rokov a pred smrťou, keď sa dostala do štádia delíria vykrikovala: prosím vás, prosím vás, nechajte ma, prosím vás nevládzem stáť, prosím vás pustite ma, dovoľte mi sadnúť si, dovoľte mi ľahnúť si. Vtedy som ju pochopila ako celý život držala v sebe tú bolesť a tie spomienky, čím si prešla. A hlavne som pochopila celú tú pravdu o politických väzňoch, keď zhodou okolností česká televízia uviedla tri dokumenty o tejto dobe. Odvysielala autentické rozhovory s väzňami Jáchymova, so ženami aj mužmi. Vtedy som pochopila, akým peklom si prešli. Ten dokument má veľmi veľkú výpovednú hodnotu. Jedna pani hovorila, že bachari vydierali ženy, ktoré mali doma malé deti, sľubovali skoré prepustenie z väzenia. Že ich znásilňovali, zneužívali.

● **Spomínate, že ste študovali. Nemali ste problém dostať sa na vysokú školu?**

Nedostala sa iba mladšia sestra. Hlásila sa na vysokú školu a niekomu prekážalo, že rodičia boli politickí väzni. Vyštudovala neskôr.

● **Aké máte spomienky na otca?**

On bol taký bratislavský bonviván. Mal dvoch bratov, všetci traja žili veľmi čulým spoločenským životom. V Bratislave na Obchodnej ulici bola kaviareň Malý muk, kam ma brával so sebou. Nedával najavo čo prežil, snažil sa žiť. Napokon aj študoval popri zamestnaní päť rokov bytovú architektúru, ale diplomovú prácu už pre ťažkú chorobu obhájiť nedokázal.

● **A keď sa vrátil z väzenia, kde sa zamestnal?**

Mama hovorila, že si nevedel nájsť prácu, a prakticky ona živila rok či dva päťčlennú rodinu. Mala šťastie, že ju vôbec zamestnali.

Eva Zelenayová

Emanuel Filo – velikán a politický väzeň

Azda ani jedna z osobností prvej SR neprežila svoj život v pokoji. Príkladom je aj profesor Filo. Patril k intelektuálnej aj lekárskej špičke a sám vychoval mnohé osobnosti. Jeho „smrteľným" hriechom však bola slovenská orientácia a funkcie. Bol osobným lekárom A. Hlinku, Dr. J. Tisu, a tiež rektorom Slovenskej univerzity. A za to musela trpieť ešte aj rodina...

Špičkový lekár a odborník

Narodil sa v Beluši 22. augusta 1901. Od detstva bol mimoriadne nadaný a usilovný – počnúc ľudovou školou až po univerzitu každý ročník absolvoval s vyznamenaním. Po gymnáziu v Trenčíne študoval medicínu v Prahe a Bratislave, s excelentnými výsledkami. Pri promócii v r. 1927 dostal preto zvláštny dar prezidenta Masaryka, zlaté hodinky. Pôsobiť začal ako asistent na KU v Prahe a pokračoval v štúdiách v zahraničí (Zürich, Paríž, Frankfurt, Štokholm). Po habilitácii v Prahe sa vrátil do Bratislavy a bol menovaný za riadneho profesora. Ovládal päť svetových jazykov a bol členom mnohých vedeckých spoločností. V r. 1939 – 1945 bol prednostom Internej kliniky, v r. 1939/1940 dekanom Lekárskej fakulty SU – potom prodekanom – a napokon v r. 1942 – 1944 rektorom SU v Bratislave. Mimoriadne sa zaslúžil o uchovanie akademickej autonómie univerzity a jej fakúlt, tiež o budovanie slovenského zdravotníctva. Ako veriaci katolík bol za ochranu ľudského života od počatia až po prirodzenú smrť; bol proti interrupciám.

Záchrana prenasledovaných

Po septembri 1939 a zatvorení českých univerzít nacistami bolo Slovensko útočiskom politicky prenasledovanej mládeže strednej Európy. Ako rektor SU zachránil 700 bulharských študentov tým, že im umožnil zapísať sa na univerzitu. Na univerzite udržal aj viacero českých poslucháčov, ktorí mali byť vyhostení do Protektorátu, ba i niektorých českých profesorov, pričom išiel i do konfliktu s ministrom školstva. Podržal aj mladých komunistov, evanjelikov z Liptova, ktorí mali byť za protištátnu činnosť zo štúdia vylúčení. Pomocou MUDr. Šubíka, šéfa zdravotníctva, zachránil viacero židovských lekárov, ktorých „porozhadzovali" do odľahlých nemocníc a sanatórií.

Peripetie po „oslobodení"

Akú odmenu za to dostal? Už k 30. aprílu 1945 bol rozhodnutím povereníctva školstva (L. Novomeského) prepustený zo štátnych služieb. Išlo o akciu hromadného vylučovania profesorov-katolíkov, pričom pri preverovaní bolo obdobie SR označené ako „doba temna". (Hoci sám Novomeský toto temné obdobie prežil ako najlepšie platený novinár.) Po intervenciách iných komunistov, ktorým pomohol, ho napokon umiestnili do žilinskej nemocnice, no bez riadneho platu. Interné oddelenie pripomínalo skôr lazaret ako nemocnicu, nemalo žiadne prístroje (!), nedostatok liekov, priestorov. Pokoj už nemal. V r. 1947 mal veľkú domovú prehliadku, i keď dobre vedeli, že politike sa úplne vyhýba. Hoci mal možnosť emigrovať, ponuky mu chodili z rôznych európskych univerzít, neurobil tak. Svoje miesto videl iba na Slovensku.

V r. 1948 bol prvýkrát zatknutý. Druhýkrát 30. decembra 1953. Keďže mu nemohli dokázať účasť na „rozbíjaní republiky", obvinili ho, že na jar 1950 liečil prenasledovaného prof. L. Hanusa. (To, že Hanus sa v tom čase ešte neukrýval, súd nezaujímalo). Druhým zločinom bola finančná pomoc rodinám, ktorých živitelia boli uväznení. Nepomohlo mu ani sovietske vyznamenanie z r. 1940. Podľa ŠtB šiel totiž na štátnu návštevu Moskvy ako „agent", nie ako dekan fakulty.

Odsúdený bol v rámci skupiny MUDr. V. Sterculu a spoločníkov Krajským súdom v Žiline 20. mája 1954 na 18 mesiacov. V Prahe-Ruzyni absolvoval najhroznejšie tortúry. Z mučenia, hladu a chladu schudol 30 kg, dostal hrozné hnisavé vredy, poškodil si srdce a takmer prišiel o zrak. Ak by neprišla prezidentská amnestia v lete 1954, zložil by tu kosti.

Načas sa vrátil do funkcie primára, no už v r. 1960 ho z nej vyhodili a degradovali na sekundára, ktorým ostal do konca života ...

Dopady na rodinu

S manželkou Martou rod. Drobnou mal tri dcéry a dvoch synov. Keď ho zavreli, rodina žila iba z milodarov. Deti začali vyhadzovať zo škôl. Na vysokú školu sa dostali iba dve z piatich detí...

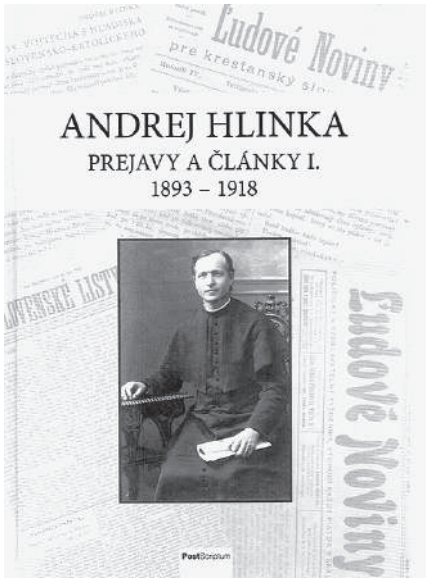
Po celý čas ho špehovala ŠtB. Ako spomína dcéra Marta, ešteták stál pod oknom a sledoval ho aj cestou do práce. *„Doslova ich žralo, že každé ráno išiel na omšu"*, spomínala. Pokúšali sa ho zdiskreditovať. Pri jednej z ranných „postriežok" ho ešteták dobehol a zašepkal mu: *„Pán profesor – stačí jeden podpis a budete späť!"* Načo mu tento odpovedal asi toto: *„To nikdy neurobím! Potom by mi každý mohol napľuť do očí!"* A napriek väzneniu, zničenej kariére, poškodenej rodine odmietol vstup do KSČ ako aj spoluprácu s ŠtB...

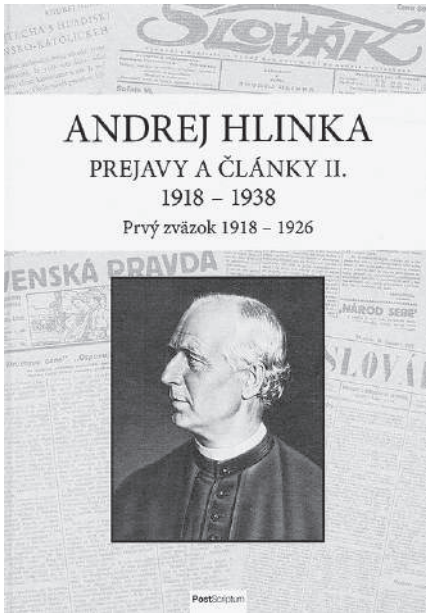
Jeho veľkosť vystihol jeho žiak MUDr. Ladislav Kvasnička, keď napísal: „Prof. Filovi bude navždy slúžiť ku cti, že aj ako fyzicky zlomený človek si zachoval čistý charakter a psychickú rovnováhu až do konca svojho života." Ten zakončil 7. októbra 1973 v Žiline.

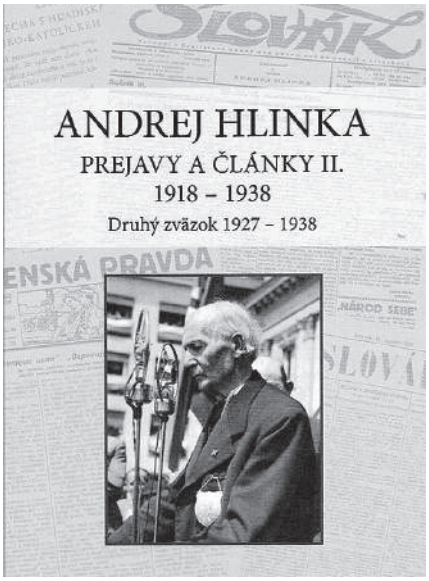
Martin Lacko

Prezentovali monumentálne dielo

Zaplnená sála Martinea pri Dóme sv. Martina v Bratislave bola 24. septembra 2026 svedkom nezvyčajnej udalosti – prezentácie trojdielnej edície článkov a prejavov Andreja Hlinku.

Prvý diel obsahuje jeho prejavy z čias Uhorska (1893 – 1918), nasledujúce dva sa viažu k obdobiu ČSR, kde sa jeho verejná činnosť rozvinula naplno (1918 – 1938). Všetky tri majú dohromady asi tritisíc strán.

Vydaním posledného sa završilo 14-ročné úsilie kolektívu historikov, výskumníkov, redaktorov i prekladateľov (viacero jeho článkov, rozhovorov vyšlo totiž v cudzích jazykoch) na tomto monumentálnom diele, ktoré, za pomoci sponzorov, vydavateľsky zastrešilo Post Scriptum (P. Stano).

Po komplexnej edícií článkov a prejavov Dr. Jozefa Tisu, ktoré v r. 2002 – 2010 vydal HÚ SAV, slovenský čitateľ dostal do rúk kompletné vydanie verejných prejavov ďalšej kľúčovej osobnosti našich najnovších dejín.

Ako zdôraznil v príhovore hlavný editor prof. R. Letz, nešlo len o vyhľadávanie článkov z dobovej tlače, ale bolo treba pátrať aj v archívoch a prácne dohľadávať pasáže, ktoré pražská cenzúra nepripustila, bielila. Stránky hlinkovskej tlače – hoci oficiálne bola demokracia – boli totiž, na rozdiel od čias Uhorska, cenzurované, tzv. predbežnou cenzúrou. Editorom sa podarilo väčšinu z nich nájsť. Dnešný čitateľ si tak utvorí obraz, čo českým mocipánom na čele s T. G. Masarykom a E. Benešom prekážalo, čoho sa báli.

Hlinka politickým väzňom

Napokon A. Hlinka je zaujímavý aj pre politických väzňov. Nielen tým, že sám okúsil maďarské a české žaláre, prežil niekoľko atentátov, ale aj tým, že mimoriadne ovplyvnil ako svojich súčasníkov, tak aj dve generácie nasledovníkov, ktorí v jeho šľapajach boli ochotní riskovať svoje zdravie, slobodu ba i životy. Mnoho tzv. protištátnych skupín súdených v ČSR po r. 1945 malo totiž ideový základ práve u Hlinku. Československý komunistický režim si dal aj preto mimoriadne záležať na tom, aby Hlinkovo meno z pamäti národa vymazával, prípadne ho očierňoval, diskreditoval.

Mocipáni odstraňovali jeho pamiatku nielen vo verejnom priestore či v učebniciach, ale likvidovali aj jeho osobné predmety. A nedá sa vylúčiť, že ŠtB vypátrala a spálila aj jeho telesné ostatky, po ktorých sa od r. 1990 márne pátra.

Hlinka mal totiž tri najťažšie hriechy: bol katolíckym kňazom, antikomunisticky a antiliberálne naladený, presadzoval samourčovacie právo Slovákov.

Zdá sa, že tieto aspekty prekážajú aj dnes. Niektorí účastníci prezentácie vyslovili názor, že ak by Slovenská republika bola skutočne slovenskou (pritom A. Hlinka má u nás od r. 2007 osobitný zákon), prezentácia tak monumentálneho diela by sa diala pred kamerami verejnoprávnej televízie či rozhlasu a za účasti vysokých štátnych predstaviteľov.

Žiaľ, v druhej Slovenskej republike majú prednosť osobnosti typu T. G. Masaryk či J. Esterházy, ktorým sa budujú sochy, busty či pamätné tabule. Azda preto, že existenciu slovenského národa neuznávali, pracovali v prospech cudzích záujmov...

Martin Lacko

1. novembra 1946 odišiel do Nemecka posledný transport Nemcov vyhnaných z ČSR, spolu 2 170 598 osôb.

2. novembra 1989 v NDR v mestách Erfurt, Gera, Halle demonštrovalo vyše 10 000 ľudí za reformy.

2. novembra 1938 sa v zámku Belvedere vo Viedni zišli zahraniční ministri Nemeckej ríše a Talianskeho kráľovstva Joachim von Ribbentrop a Galeazzo Ciano a podpísali dohodu, ktorou „riešili" maďarsko-slovenský spor o pohraničné územia. Senec, Galanta, Nové Zámky, Levice, Komárno, Lučenec, Rimavská Sobota, Rožňava a Košice s okolím sa dostali pod zvrchovanosť Maďarska. Ich slovenskí obyvatelia boli vystavení diskriminácii, odnárodňovaniu, ba v niektorých prípadoch aj brutálnemu prenasledovaniu.

3. novembra 1989 v Bulharsku v Sofii pred katedrálou Alexandra Nevského bola prvá nekomunistická demonštrácia za ochranu životného prostredia aj s podpisovaním petície.

4. novembra 1936 otvorili Katolícku bohosloveckú fakultu (KBF), dnes RK CMBF UK.

4. novembra 2001 sa v Ríme uskutočnilo blahorečenie bp. Pavla Gojdiča OSBM a o. Metoda Trčku CSsR.

6. novembra 1887 odviezli zo Žiliny ďalších 192 katolíckych slovenských detí proti vôli ich rodičov na Dolnú zem, aby sa z nich stali Maďari a kalvíni. Aj v nasledujúcom roku ešte odviezli 86 detí, medzi nimi aj 12 až 15-ročné dievčatá.

7. novembra 1992 zomrel Alexander Dubček, autor a stúpenec socializmu s ľudskou tvárou. Narodil sa 27. novembra 1921 v Uhrovci.

8. novembra 1921 v Dolnom Kubíne zomrel Pavol Országh Hviezdoslav.

8. novembra 1981 navštívil pápež Ján Pavol II. Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme.

9. novembra 1989 padol Berlínsky múr.

13. novembra 1978 bol v Litve založený Výbor na ochranu práv veriacich.

15. novembra 1948 zákonom č. 248/1948 boli zriadené tábory nútených prác (TNP) pre triednych nepriateľov a nepriateľov ľudovodemokratického štátneho zriadenia.

16. novembra 1941 sa v Čiernej Hore (dnes Poľsko) narodil kňaz Šebastián Košút.

16. novembra 1999 minister spravodlivosti Ján Čarnogurský oznámil, že v rámci svojho ministerstva vytvorí oddelenie pre dokumentáciu zločinov komunizmu. Žiaľ, ako pri viacerých jeho sľuboch, nestalo sa tak.

16. novembra 1989 sa v Bratislave konala študentská demonštrácia.

17. novembra 1989 komunistická polícia brutálne zasiahla proti demonštrujúcim študentom v Prahe.

18. novembra 1991 zomrel v Bratislave Gustáv Husák. V období od 29. mája 1975 do 10. decembra 1989 bol posledným komunistickým prezidentom bývalého Česko-Slovenska. Po novembrových udalostiach v roku 1989 vymenoval „Vládu národného porozumenia" a v ten istý deň abdikoval z funkcie prezidenta. V novembrových dňoch 1989 trval na ústavnom riešení krízy a prispel k pokojnému priebehu politickej zmeny. Na smrteľnej posteli prijal od arcibiskupa J. Sokola sviatostné zaopatrenie.

19. novembra 1989 sa v Bratislave organizovalo hnutie Verejnosť proti násiliu.

20. novembra 1953 uväzneným členom Katolíckej akcie oznámili, že 168 z nich udelil Zbor povereníkov amnestiu.

20. novembra 1959 vo väzení v Brne zomrel posledný ministerský predseda vlády SR Dr. Štefan Tiso (1897 – 1959). Jeho smrť oznámili manželke až mesiac po tom, čo „byl spopolněn a popel rozptýlen".

20. novembra 1959 počas 50. rokov bolo na Slovensku pre náboženskú činnosť odsúdených 302 katolíckych kňazov, z nich dvaja na doživotie.

25. novembra 1989 sa v Bratislave na nám. SNP zišlo okolo 70 tisíc občanov, ktorí žiadali zrušenie vedúcej úlohy KSČ a jej mocenského monopolu.

25. novembra 1992 Federálne zhromaždenie ČSFR schválilo ústavný zákon o zániku Českej a Slovenskej federatívnej republiky uplynutím dňa 31. decembra 1992. Zákon vyhlásil za nástupnícke štáty ČSFR Českú republiku a Slovenskú republiku. Obidvom nástupníckym štátom tento ústavný zákon zakazoval používať štátne symboly Českej a Slovenskej federatívnej republiky.

28. novembra 1990 v Maďarsku centrálny štatistický úrad zverejnil údaje, že pri potlačení povstania v roku 1956 zahynulo asi 2 500 ľudí.

30. novembra 1989 parlament v Prahe pod tlakom verejnosti zrušil článok 4 Ústavy ČSSR o vedúcej úlohe KSČ v štáte a v spoločnosti. Zrušil aj článok 16, ktorý uzákoňoval marxizmus-leninizmus ako základný princíp výchovy a vzdelávania.

V novembri 1948 odišli zo Slovenska do Viedne niekoľkí členovia Slovenskej tajnej ochrany, ktorí sa dohodli založiť hnutie nenásilnej spoločenskej sebaobrany proti boľševizmu a za obnovu slovenskej samostatnosti. Tak vznikla myšlienka Bielych légií. Ich zakladateľmi boli Albert Púčik, Jozef Vicen, Anton Tunega a dr. Jozef Mikula.

PRIPOMÍNAME SI

V novembri si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

65 rokov

Ľubica Korobová, Nitra 8.11.1961
Ivan Jesenský, Košice 12.11.1961
Ing. Marián Siksa, Košice 19.11.1961

70 rokov

Magdaléna Brodňanská, Košice 20.11.1956
Ing. Rudolf Čičák, Košice 19.11.1956
Viera Jánošíková, Bratislava 16.11.1956

75 rokov

Anna Brodňanská, Košice 24.11.1951
Veronika Dekýšová, Lovča 18.11.1951
Anna Fiľová, Heľpa 1.11.1951

81 rokov

Ing. Marián Šuran, Bratislava 26.11.1945

83 rokov

Elvíra Mazurová, Žilina 5.11.1943
Ľubomír Bátora, Veľké Chlievany 17.11.1943
Ing. Ľubica Apfelová, Bratislava 24.11.1943

84 rokov

Vladimír Ondruš, Bratislava 7.11.1942

85 rokov

Eva Jarjabková, Trnava 15.11.1941
Monika Kočišová, Levoča 9.11.1941
Mgr. Krescencia Gálková, Lužianky 3.11.1941

86 rokov

Irena Čeremugová, Levoča 26.11.1940

87 rokov

Mária Meleková, Dolný Kubín 28.11.1939

88 rokov

Anna Danková, Dlhá nad Oravou 15.11.1938
Margita Kováčová, Tvrdošín 1.11.1938

90 rokov

Margita Ježová, Spišské Vlachy 5.11.1936

95 rokov

Anna Dudoková, Trebišov 18.11.1931

99 rokov

Františka Hlubíková, Bratislava 6.11.1927

Jubilantom srdečne blahoželáme

■ PRIPOMÍNAME

Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú **v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 12.00 hod**.

Upozorňujeme našich členov, že mimo úradných hodín sa telefonicky nedovolajú do kancelárie Predsedníctva PV ZPKO.

PRISPELI NA SVEDECTVO

Marika Tarnóczyová, Nováky **50 EUR**
Michal Malatinský, Bratislava **10 EUR**
MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava **20 EUR**
Viliam Horák, Bánovce n/Bebravou **10 EUR**
Bičanová, Farská charita Vrútky **40 EUR**
Monika Chlebovič **100 EUR**
Mgr. Martin Vrabček, Liesek **30 EUR**
František Trabalík, Námestovo **20 EUR**

Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Bývalý minister vnútra SR Roman Mikulec sa rozhodol, že rezort už nebude viac financovať náš časopis Svedectvo a radikálne znížil našej organizácii výšku štátnej dotácie. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak nebude vychádzať, akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda neprajníci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdu podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodláme aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na náš účet s názvom: **Politicki vazni zvaz protikomunistickeho odboja, číslo účtu: SK74 3100 0000 0040 0012 8109**, alebo sa kontaktujte na tel. čísle: 02-52 63 81 56.

Darcom úprimne ďakujeme.
Vedenie PV ZPKO
a časopisu Svedectvo

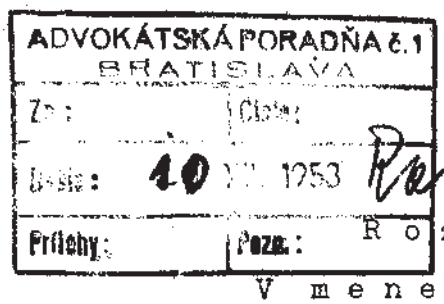
Zomrel Ing. Stanislav Májek

Architekt, výtvarník, publicista, národovec, katolícky aktivista a sympatizant našej organizácie Ing. Stanislav Májek nás navždy opustil 8. októbra 2026 v Bratislave.

Pochádzal z obce Borský Svätý Peter, kde sa narodil 6. 12. 1933. Patril k poslednej generácii, ktorá dostala časť základného vzdelania v rokoch prvej Slovenskej republiky. Okrem rodinnej výchovy to bol základ jeho katolíckej a národnej formácie. Preto nemohol ostať ľahostajný k pokusom čsl. štátu likvidovať Katolícku cirkev. Už ako 16-ročný sa zúčastnil známej „vzbury" na obranu miestneho dekana A. Karmaša v Borskom Sv. Mikuláši v júli 1949, čo malo kruté následky pre obec. Neskôr túto udalosť zvečnil v pamätnej tabuli na miestnom kostole.

Absolvoval fakultu architektúry a pozemného staviteľstva SVŠT v Bratislave. Najväčším dielom, na ktorom sa ako architekt podieľal, bola bratislavská televízna veža na Kamzíku. Po roku 1989 sa usiloval vyzdvihnúť pamiatku našich najväčších katolíckych osobností 20. storočia. Je autorom pamätníka A. Hlinku v bratislavskom Ružinove, nového náhrobníka J. Tisu na Martinskom cintoríne (tiež iniciátorom exhumácie jeho ostatkov), ako aj autorom búst či reliéfov mnohých ďalších slovenských, najmä cirkevných osobností. Takisto je autorom viacerých publikácií (J. Tiso, J. Vojtaššák, osobnosti trnavského gymnázia a i.). Mnohí si ho budeme pamätať aj ako neúnavného organizátora – nechýbal tam, kde bolo treba pozdvihnúť svoj hlas na obranu cirkvi, národa a osobitne našich, dnes toľko špinených, historických osobností. Nech mu je slovenská zem – ktorú tak miloval – ľahká a nech mu Pán všetky jeho úsilia bohato odmení. **(ml)**

5. obhajcom Hakelovej JUDr. [illegible]

1 T 66/53-147

Rozsudok.

V mene republiky!

Krajský súd v Bratislave na hlavnom pojednávaní dňa 20. októbra 1953 prejednal trestnú vec proti Jánovi Gašparovi, Jaroslavovi Tučekovi, Tomášovi Hakelovi, Jánovi Hakelovi, Kataríne Vaculovej a Lýgii Hakelovej pre trestný čin vyzvedačstva podľa § 86 ods.1, odsek písm.c/ a e/ a posúdil ju takto:

Po slávnom víťazstve pracujúceho ľudu vo februári 1948 je západným imperialistom a ich prisluhovačom, zradnej čsl.emigrácii jasné, že zvrat pomerov u nás vnútornými silami reakcie už je nemožný. Náš ľud nastúpil šťastnú cestu budovania socializmu v našej vlasti. Porazený nepriatel sa však s porážkou nesmieri, mení len formu boja. Namiesto pokusu o zvrat pomerov vnútornými silami reakcie, posiela na naše územie zvýšený počet špiónov a diverzantov, aby títo jednak rozvracali naše pokojné budovanie socializmu, jednak, aby títo agenti získali zprávy, ktoré zahraniční imperialisti môžu použiť pri prípravách tretej svetovej vojny, s ktorou reakcia počíta a v ktorej vidí jedinú nádej na obnovenie moci kapitálu v štátoch mieru a pokroku. Jedným z týchto agentov bol aj obv.Ján Gašpar.

Prevedeným dokazovaním, najmä doznaním obvineného, oboznámením písomného materiálu a trestného oznámenia zistil krajský súd tento skutkový stav:

1/ obv.Ján Gašpar.

Obvinený je synom maloroľníka. Jeho otec obrábal 2 ha pôdy. Má 8 tried ľudovej školy a je vyučený krajčír. Konal službu v POHG. Po oslobodení pracoval na hospodárstve svojho otca až do nastúpenia vojenskej služby. Po skončení vojenskej služby v novembri r.1949 zbehol ilegálne do zahraničia. Politicky neorganizovaný.

U tohoto obvineného, ktorý pochádza z maloroľníckej rodiny, nebolo dôvodu, aby sa dal do služieb západných imperialistov, usilujúcich sa o zvrat pomerov u nás. Na cestu zrady vlastnej triedy viedla obvineného jeho služba v POHG a jeho fašistická výchova za tzv.Slovenského štátu. Preto obvinený po skončení vojenskej služby nezapája sa do budovateľského úsilia pracujúcich, ale odchádza ilegálne do zahraničia. Po svojom príchode do Viedne je vypočúvaný na CIC. Po výsluchu